HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ריבב"ן

לבנות בית אלף אתמו לבד. גרסינן בערכין פ"ק תני חדא נכרי שהתנדב נדבה לבדק הבית מקבלין אותה ממנו ותניא אידך אין מקבלין אותה ממנו אמר ר' אלא אמר ר' יוחנן ל"ק הא לכתחלה הא לבסוף דאמר ר' אבי אמר רבי יוחנן בתחלה אפילו מיס ומלא אין מקבלין מהם פירוש משום רפיון שמא יתכוונו לרפות ידי עושי המלאכה. לבסוף לאחר שנגמר בנין הבית דבר המוציא אין מקבלין מהן דבר שאינו מוציא מקבלין מהן היכי דמי דבר המוציא אמר רב יוסף כגון זו אמה כלאי עורב פי' כל דבר הנראה למקדש אין מקבלין מהן לפי שלא יהיה להם חלק וזכרון בבית כדכתיב ולכם אין חלק וזכרון בירושלים: **אנו חייבים בקלבון ניס וישראלים אבל כהנים לא [בשוקל] ע"י העבד ע"י הקטן פטור.** הואיל שהן עצמן פטורין אם אמריס שקלו על ידיהן נמי פטורין אע"פ שבאו מיד אדם המחויב בקלבון לעצמו. **על ידו ועל ידי חבירו חייב בקלבון אחד.** על עצמו ולא במה שנתן חצי שקל חבירו: **ר"מ אומר ב' קולבנין.** ירושלמי אע"פ שאין שקלו תורה קלבנו תורה כלומר אעפ"י שלא נתחייב ליתן השקל על חבירו הואיל שנותן יתן גם הקלבון סבר (כר') [ר"מ] בנותן שקלו שלם שפטור מן הקלבון פי' אם נתן שקל שלם ולא נתן בתורת קלבון הוספה אפי' הכי פטור בקלבון: אמר רבי מאיר כמין מטבע אם הוליא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא הכבוד והראהו למשה ואמר זה יתנו כזה יתנו: **נתן סלע ליטול שקל חייב ב' קולבנות.** ירושלמי אמר ר' אלעזר דר' מאיר דאמר לאחד שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נוטל רב אמר ד"ה היא. אחד שקל שהוא נוטל ואחד לדבר תורה. הנותן סלע פי' בינו ובין חבירו הואיל שחבירו יכלס לו חייב ב' קולבנות ע"פ נתן סלע להקדש כדי ליטול שקל מן ההקדש: **השוקל ע"י עני ע"י אבנו.** משלו שנותן לו מתנה פטור מקולבון אעפ"י שלא לירפו (נ"א שלירפו) עם שקלו ונתן סלע שלם: **אם הלוון לו חייב.** דהוי כאילו הוא נתן לפי' תחייב גם הוא בקולבון להלוות לו. ולפ"ק דפליג לעיל על ר"מ אלעזריך דאמרי לעיל על ידו ועי"ז חבירו חייב בקולבון אחד הם נתן לו מתנה אבל הכא שמלוהו חייב: **האחין השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה.** אם חלקו ממון שביניהם שחזרו ונשתתפו אין חייבין כל אחד ואחד בקולבון אעפ"י שהיה חייבין שוקל על ידן ופטור מן הקולבון אם היו קטנים פטורים דתנן לעיל על יד הקטן פטור ואם היו גדולים נמי פטור דתנן ע"י שכנו ע"י בן עירו פטור ובנו גדול כבן עירו דמי שלא היה חייב עליו ואע"פ שעד עתה מתפוסת הבית לא פרע מהם אבל הכא קולבון עכשיו שחלקו חייב אע"פ שחזרו ונשתתפו לא אמרי' חזרה לתפוסת הבית כבתחלה. ופטורין ממעשר בהמה דת"ר בבכורות בפ' בתרא (דף ט:) יהיה לך ולא של שותפות יכול אפי' מתפוסת הבית ת"ל יהיה [פי' יכול] אפי' מתפוסת הבית יהיו פטורים ממעשר בהמה דכשותפות דמי ת"ל יהיה ופריך התם והא בבכורות כתיב אם אינו ענין לבכור לחייבה בשותפות דכתיב ובכורות בקרכם ולאנכם תהנו לענין מעשר בהמה: אמר ר' ירמיה פעמים שחייבין בזה ובזה ופעמים שפטורין בזה ובזה. פעמים שחייבין בקולבון ופטורים ממעשר ופעמים שחייבין במעשר ופטור מן הקולבון. חייבין בזה ובזה שחלקו בכספים ולא חלקו בבהמה פטורין בזה ובזה שחלקו בבהמה (פי' שם רש"ר וחזרו ונשתתפו) ולא חלקו בכספים חייבין בקלבון ופטור ממעשר בהמה שחלקו בכספים וחלקו בבהמה חייבין במעשר בהמה ופטורין בקולבון. (מצאתי שם שלא חלקו לא בזה ולא בזה): **שחלקו בכספים ולא חלקו בבהמה.** ירושלמי אמר ר' מנא הדא דתימא בשלא היתה בהמה רוב אבל אם היתה בהמה רוב הן הן עיקר נכסיו וחייבין בקולבון פי' רוב נכסיו הן בהמה. ר' אבון אמר ר' שמי בעי מפני שעשיתו כאדם אחד אבל מעשר בהמה את פוטרו מן הקולבון. פי' מתפוסת הבית שחייבתן במעשר בהמה (כלומר) [כמו] שלא חלקו כלל אתה פוטרו מקולבון ת"ל לא שנית היא שהוא נותן סלע אחת שלמה.

תקלין חדתין

לא לכם ולנו וגו': **גמ' הא לתבוע בו.** מדייק מדקתני אם שקלו הקטנים מקבלין מידם משמע אם מעצמם שקלו מקבלין אבל אין תובעין מהן וקשיא דהכא אמר אין תובעין ודבריהם קתני אין ממשכנין את הקטנים משמע הא לתבוע תובעין: **כאן בשהגיע ב' שערות.** ריש"ל דקתני אין ממשכנין את הקטנים הא לתבוע תובעין חייבי בשהגיע ב' שערות וקיפא דמשמע לאף לתבוע אין תובעין את הקטנים אחייבי כשלא הגיע שתי שערות: **כמ"ד בוחי בנכרי.** לומר הא דקתני בכולה מתני' בין בשקלים ובין בקרבנות חובה אין מקבלין מידם קאי נמי אכולהו דאפילו מכותים נמי אין מקבלין אפילו קרבנות חובה ואי קשיא לך אמאי אין מקבלין קרבנות מכותים מיפחד דאתיא כמ"ד בוחי בנכרי: **דתספרגון.** דפליגי: **בוחי בנכרי דבני ר'.** ותניא תנאי כרבי: **אר"ש מפני בנכרים.** הא דקתני בקיפא ואין מקבלין מידם קיני זבים כו' לא קאי רק אנכרים אבל בכותים מקבלין דבשקלים מוכח בהדיא מקרא דעזרא דאין מקבלין אף מכותים אבל קרבנות מקבלין מכותים ותניא אמר' כב"ש: **אדם לרבות את הגרים.** ובכותים נמי גרי אמת הן: **מפני פליגא אר"ש.** דע"כ מוכח מקיפא דתמני' דבוחי בנכרי דהא קתני אין מקבלין מידם קני זבין וקני זבות וחזרת ליתא בנכרים שאינם יודעים וטורחים בזה לעולם שיביאו קיני זבין דליתני אין מקבלין וע"כ הא דקתני אין מקבלין בכותים קאי וש"מ דבוחים בנכרים: **ריש"ל בנכרים כו'.** כלומר בנכרי וכותי דקתני הנכרי והכותי שאקבלו אין מקבלין מידם וקאי אתרוייהו וקיפא קתני נמי אין מקבלין מידם ומוקמת לה בכותי לחודא ת"ש בשלמא קיפא בנכרי דמנהון לה ר"ל לא תקשי לך ריש"ל בנכרי וכותי ומיפא בנכרי לחוד ולא מיירי בשרלו הכותים לסייענו ושלחו להם נכנה עמכם כי כבר נדרוש לאלהיכם השיבו להם לא לכם ולנו לבנות בית בשותפות לאלהינו ולכם אין חלק ולדקה וחכרון בירושלים: **קולבון.** כלומר דבר קל מועט שמוסיפים על מחצית השקל כשרוצין ליקח מן הצלמני ב' מצלי שקלים בעד שקל אחד: **השוקל ע"י אשה וכו' פטור.** כגון שהלוה להם דיין דפטורין הן לא מחייבי בקלבון ואי לא הלוה להם אלא שפורע בשבילם אפי' שוקל בשביל בר חיובא פטור מן הקלבון כדלקמן: **ואם שקל על ידו וע"י חבירו.** בשהלוהו אחייבי ושוקל שקל שלם מחצית השקל בשבילו ומחצית השקל שמלוה לחבירו חייב קולבון ב' דסבר הנותן מחצית השקל הקלוב בתורה פטור מן הקלבון וב' ששקל שקל שלם אין נותנין אלא קלבון אחד: **מ"מ ב' קלבונות.** דסובר ר"מ השוקל מחצית השקל חייב בקלבון הלכך שניים שקלו שקל שלם חייב ב' קלבונות: **הנותן סלע.** דהייניו שקל שלם לשלחני של הקדש ונוטל ממנו מחציתו ושקל האמור כאן היינו מחצית השקל: **נותן ב' קלבונות.** מפרש בגמ': **גמ' הא לתבוע אין תובעין.** מדקתני אם שקלו מקבלין מידן משמע אם שקלו מעצמן מקבלין אבל אין תובעין מהן וקשיא הכא אמרינן שאין תובעין ובריש תנן אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים דמשמע אבל תובעין מיהת: **לא.** ריש"ל אחייבי בקטן שהגיע שתי שערות ותובעין וסיפא בקטן שלא הגיע שתי שערות דאפי' תובעין נמי לא: **תיפסר.** מפרש דמתני' אתיא כמ"ד דכותי בנכרי לפיכך אין מקבלין ממנו: **דתספרגון.** דפליגי: **מפני' בנכרים.** דוקא הוא דאין מקבלין מידן אבל מכותיים מקבלין: **ותני כן.** ותניא נמי הכי: **אדם.** כי יקריב ממכם קרבן ודרשינן אדם לרבות את הגרים וקשיא ל"ל קרא תיפוק ליה דלא גרע מנכרים דאיתרבו מאיש איש שבודרים נדרים ונדבות אלא נאשמועינן דהא דכתיב מכם למעטן מומרים דוקא מומרים מישראל אבל מגריים אפי' ממומרים מקבלין וה"ק מכם כתיב מילקחתי אבל בגרים לא ואי לא כתיב אדם ה"א בכם מילקחתי ולא באומות כדאיתא פרק קמא דחולין והשתא מכותיים אע"פ שחזרו לסורם מקבלין מהן וא"ת הא אדם גבי נדבה כתיב ומ"ש לומר דשקלים נמנכרים דהא כתיב אם איש י"ל דכתיב גביהו דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה: **ופריך מפני פליגא וכו'.** כלומר סיפא דתמני' קאי לר"א: **וכי יש קיני זבים בנכרים.** הא בני ישראל כתיבי בפרשה אלא ודאי דסיפא בכותיים שהיו גרים וכיון שחזרו לסורם קמ"ל דאין מקבלין מהן וקאי ריש"ל בעכו"ם וסיפא בכותיים: **ומשני והא ליני.** כלומר יהי כן ריש"ל בנכרים וסיפא בכותיים: **בתחלה.** בתחלת הבנין אין מקבלין מהן שום דבר דשמא לרפיון המלאכה מתכוונים: **ובסוף.** לחזק את בדקיו: **ה"ג מקבלין מהן דבר שאינו מוציא ואין מקבלין מהם דבר מוציא.** וה"ק דבר שאינו מוציא כגון מיס ומלא ודבר המוציא דבר שנראה בעין אין מקבלין מהן דגמלי הוא ועוד שמתפארים בו: **הקדש נדבה לנדבת הבית.** ולא מפליג בין תחלה לסוף ובין דבר מוציא לשאינו מוציא: **ה"ג ונלבד דבר מוציא.** וה"ק בריש"א אחיי דוקא בדבר מוציא: **מפני'.** דפ"ק דערכין קאי על רשב"ל: **הכל שוין וכו'** בריש"א תנן נכרים רמ"א נערך אבל לא מערך רי"א מערך אבל לא נערך זה חה מודים שנודרין ונידרין ונודרין היינו דמי פלוגי עלי ונידרין דמי עצמו עלי או שאמרו אחרים דמי פלוגי עלי והכל לנבדק הבית שמעינן דמקבלין מהן: **ומשני פסר לה.** הא דנודרין ונידרין היינו עולות אבל לנבדק הבית לא: **ופריך הניחא נודרין.** איכא לאוקומי בדבר מוציא דכל שרת דבר מוציא הן: **פסיג ר"י בר מנא.** לתרוצי לרבי יוחנן: **ערכין לא לנבדק הבית אינון.** בתמיה ותקבל לך מתני' גופא: **היך מה וכו'.** ע"כ לומר דהתם לא מיקרי דבר מוציא כיון דלבו לשמים כלומר לגבוה ואין לנבדק הבית יהבינן ליה ה"נ במותר הנסכים כיון שהוא נותנן להקריבן לגבוה וממילא ניתותרו ויהבינן לו הנכרי: **ומשני לא בשאחר ישראל וכו'.** וה"ק כאילו ישראל מדיר אינתו עולה מי ישמע ע"י נדר הישראל הוא מתחייב: **ופריך ואינו מנא.** הנכרי עם העולה נסכים בתמיה וכיון שלריך להביא נסכים א"א שלא יהיה מותר ואנן לקמן מותר הנסכים לבלי ערב: **ומשני פסר נמלא מנא דבר מוציא.** כלומר וליטעמך הא אף לר' יוחנן קאי הרי מנא דבר מוציא דכלי שרת דבר מוציא הן: **פסיג ר"י בר כון.** לתרוצי לרבי יוחנן: **וערכין לא לנבדק הבית אינון.** בתמיה ותקבל לך מתני' גופא: **היך מה וכו'.** ע"כ לומר דהתם לא מיקרי דבר מוציא כיון דלבו לשמים כלומר לגבוה ואין לנבדק הבית יהבינן ליה ה"נ במותר הנסכים כיון שהוא נותנן להקריבן לגבוה וממילא ניתותרו ויהבינן לו הנכרי: **ומשני לא בשאחר ישראל וכו'.** כגון שהלוה להם דיין דפטורין הן לא מחייבי בקלבון ואי לא הלוה להם אלא שפורע בשבילם אפי' שוקל בשביל בר חיובא פטור מן הקלבון כדלקמן: **ואם שקל על ידו וע"י חבירו.** בשהלוהו אחייבי ושוקל שקל שלם מחצית השקל בשבילו ומחצית השקל שמלוה לחבירו חייב קולבון ב' דסבר הנותן מחצית השקל הקלוב בתורה פטור מן הקלבון וב' ששקל שקל שלם אין נותנין אלא קלבון אחד: **מ"מ ב' קלבונות.** דסובר ר"מ השוקל מחצית השקל חייב בקלבון הלכך שניים שקלו שקל שלם חייב ב' קלבונות: **הנותן סלע.** דהייניו שקל שלם לשלחני של הקדש ונוטל ממנו מחציתו ושקל האמור כאן היינו מחצית השקל: **נותן ב' קלבונות.** מפרש בגמ': **גמ' הא לתבוע אין תובעין.** מדקתני אם שקלו מקבלין מידן משמע אם שקלו מעצמן מקבלין אבל אין תובעין מהן וקשיא הכא אמרינן שאין תובעין ובריש תנן אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים דמשמע אבל תובעין מיהת: **לא.** ריש"ל אחייבי בקטן שהגיע שתי שערות ותובעין וסיפא בקטן שלא הגיע שתי שערות דאפי' תובעין נמי לא: **תיפסר.** מפרש דמתני' אתיא כמ"ד דכותי בנכרי לפיכך אין מקבלין ממנו: **דתספרגון.** דפליגי: **מפני' בנכרים.** דוקא הוא דאין מקבלין מידן אבל מכותיים מקבלין: **ותני כן.** ותניא נמי הכי: **אדם.** כי יקריב ממכם קרבן ודרשינן אדם לרבות את הגרים וקשיא ל"ל קרא תיפוק ליה דלא גרע מנכרים דאיתרבו מאיש איש שבודרים נדרים ונדבות אלא נאשמועינן דהא דכתיב מכם למעטן מומרים דוקא מומרים מישראל אבל מגריים אפי' ממומרים מקבלין וה"ק מכם כתיב מילקחתי אבל בגרים לא ואי לא כתיב אדם ה"א בכם מילקחתי ולא באומות כדאיתא פרק קמא דחולין והשתא מכותיים אע"פ שחזרו לסורם מקבלין מהן וא"ת הא אדם גבי נדבה כתיב ומ"ש לומר דשקלים נמנכרים דהא כתיב אם איש י"ל דכתיב גביהו דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה: **ופריך מפני פליגא וכו'.** כלומר סיפא דתמני' קאי לר"א: **וכי יש קיני זבים בנכרים.** הא בני ישראל כתיבי בפרשה אלא ודאי דסיפא בכותיים שהיו גרים וכיון שחזרו לסורם קמ"ל דאין מקבלין מהן וקאי ריש"ל בעכו"ם וסיפא בכותיים: **ומשני והא ליני.** כלומר יהי כן ריש"ל בנכרים וסיפא בכותיים: **בתחלה.** בתחלת הבנין אין מקבלין מהן שום דבר דשמא לרפיון המלאכה מתכוונים: **ובסוף.** לחזק את בדקיו: **ה"ג מקבלין מהן דבר שאינו מוציא ואין מקבלין מהם דבר מוציא.** וה"ק דבר שאינו מוציא כגון מיס ומלא ודבר המוציא דבר שנראה בעין אין מקבלין מהן דגמלי הוא ועוד שמתפארים בו: **הקדש נדבה לנדבת הבית.** ולא מפליג בין תחלה לסוף ובין דבר מוציא לשאינו מוציא: **ה"ג ונלבד דבר מוציא.** וה"ק בריש"א אחיי דוקא בדבר מוציא: **מפני'.** דפ"ק דערכין קאי על רשב"ל: **הכל שוין וכו'** בריש"א תנן נכרים רמ"א נערך אבל לא מערך רי"א מערך אבל לא נערך זה חה מודים שנודרין ונידרין ונודרין היינו דמי פלוגי עלי ונידרין דמי עצמו עלי או שאמרו אחרים דמי פלוגי עלי והכל לנבדק הבית שמעינן דמקבלין מהן: **ומשני פסר לה.** הא דנודרין ונידרין היינו עולות אבל לנבדק הבית לא: **ופריך הניחא נודרין.** איכא לאוקומי בדבר מוציא דכל שרת דבר מוציא הן: **פסיג ר"י בר מנא